

Eventyr For Alle

A detailed black and white illustration of a fox's head, facing right, with its mouth slightly open as if speaking or breathing. The fox has a thick, textured fur coat and pointed ears.

Herreper

Asbjørnsen & Moe

Herreper

Det var en gang et par fattige folk. De hadde ingenting uten tre sønner. Hva de to eldste hette, det vet jeg ikke, men den yngste hette Per.

Da foreldrene var døde skulle barna arve dem, men det var ikke annet å få enn ei gryte, ei takke og ei katta. Den eldste, som skulle ha det beste, han tok gryta: «Når jeg låner bort gryta, så får jeg alltid lov å skrape», sa han. Den andre tok takka: «For når jeg låner bort takka, får jeg alltid ei smakelelse», sa han. Men den yngste, han hadde ikke noe å velge imellom, ville han ha noe, så måtte det bli katta. «Om jeg låner bort katta, så får jeg ikke noe for henne jeg», sa han. «Får katta en melkeskvett, så vil hun ha den sjøl. Men jeg får ta henne med likevel, det er synd hun skal gå her og sette til.»

Så dro brødrene ut i verden for å friste lykken, og hver tok sin vei.

Men da den yngste hadde gått ei stund, sa katta: «Du skal nok få lønn fordi du ikke ville jeg skulle bli igjen i den gamle stua og sette til. Nå skal jeg gå bort i skogen jeg, og få fatt på noen rare dyr. Så skal du gå opp på kongsgården som du ser der borte, og si at du kommer nok med ei lita sending til kongen. Når han så spør hvem den er fra, skal du si den er fra han Herreper.»

Ja, Per hadde ikke venta lenge, så kom katta med et reinsdyr fra skogen. Hun hadde flydd opp i hodet på reinsdyret og satt seg mellom hornene på det. «Går du ikke like til kongsgården, så klorer jeg ut øynene på deg», sa hun, og så torde ikke reinsdyret annet.

Da nå Per kom til kongsgården, gikk han inn på kjøkkenet med reinsdyret, og sa: «Jeg kommer nok med ei lita sending

til kongen jeg, om han ikke vil forsmå den.»

Kongen kom ut på kjøkkenet, og da han så det store gilde reinsdyret ble han vel glad. «Men kjære min venn! Hvem er det som sender meg så gjev ei sending da?» sa kongen.

«Å, den kommer nok fra han Herreper», sa gutten.

«Han Herreper?» sa kongen. «Hvor skal jeg nå si *han* bor henne?» – for han syntes det var skam at han ikke skulle kjenne så bra en mann.

Men det ville gutten slett ikke ut med. Han torde ikke det for husbonden sin, sa han. Så ga kongen Per mange drikkepenge, og ba ham hilse så flittig hjemme og si mange takk for sendinga.

Den andre dagen gikk katta til skogs igjen, og fløy opp i hodet på en hjort, satte seg mellom øynene på den og trua den til å gå til kongsgården. Der gikk Per inn på kjøkkenet med den igjen, og sa at han nok kom med ei lita sending til kongen, om han ikke ville forsmå den. Kongen ble enda

gladere for hjorten enn han hadde vært for reinsdyret, og spurte igjen hvem det var som kunne skikke ham så gjev ei sending. «Den er nok fra han Herreper», sa gutten. Men da kongen ville vite hvor Herreper bodde, fikk han samme svaret som dagen før, og den gangen fikk Per enda flere drikkepenger.

Tredje dagen kom katta med et elgsdyr. Da så Per kom inn på kjøkkenet i kongsgården, sa han at han hadde nok ei lita sending til kongen, om han ikke ville forsmå den. Kongen kom ut på kjøkkenet med én gang, og da han fikk se det store gilde elgsdyret, ble han så glad at han ikke visste hva fot han skulle stå på, og den dagen ga han Per enda mange, mange flere drikkepenger, det var visst hundre daler. Han ville endelig vite hvor han Herreper bodde, og gravde og spurte både om det ene og det andre, men gutten sa at han slett ikke torde si det for husbonden sin, for han hadde nekta det, og det både stritt og strengt.

«Så be han Herreper at han ser innom til meg», sa kongen.

Ja, det skulle gutten gjøre, sa han.

Men da han kom ut av kongsgården igjen og traff katta, så sa han: «Jo, du har stelt meg på et godt trav du. Nå vil kongen jeg skal besøke ham, og jeg har jo ikke annet enn de fillene jeg står og går i.»

«Å, vær ikke redd for det», sa katta; «om tre dager skal du få hester og vogn og så gilde klær at gullet skal dryppe av deg – så kan du nok besøke kongen. Men hva du enn ser hos kongen, skal du si du har det mye gildere og finere hjemme, det må du ikke glemme.»

Nei, det skulle nok han Per huske på, mente han.

Da nå de tre dagene var omme, kom katta med vogn og hester og klær og alt Per trengte. Alt sammen var så gildt at ingen hadde sett sånt før. Så reiste han, og katta sprang med.

Kongen tok både godt og vel imot ham, men hva kongen bød ham og hva han viste ham, så sa Per det kunne være bra nok, men han hadde det enda finere og gildere hjemme. Kongen likte ikke dette mer enn som så, men Per ble ved sitt, og til sist ble kongen så sint at han kunne ikke styre seg lenger. «Nå vil jeg være med deg hjem», sa kongen, «og se om det er sant at du har det så mye bedre og gildere. Men lyver du, så nåde deg, jeg sier ikke mer, jeg!»

«Jo, du har stelt meg på et godt trav», sa Per til katta. «Nå vil kongen være med meg hjem, men mitt hjem, det er nok ikke greit å finne, det.»

«Å, bry deg ikke om det», sa katta. «Reis du bare etter der jeg springer føre.»

Så reiste de, først Per, som kjørte etter der katta løp føre, og så kongen med alle sine.

Da de nå hadde kjørt et godt stykke, kom de til en stor, diger flokk med vakre sauer. De hadde ull så lang at den mest nådde bakken.

«Vil du si at den saueflokken tilhører han Herreper, når kongen spør deg, skal du få denne sølvskeia», sa katta til gjeteren. Sølvskeia hadde hun tatt med fra kongsgården.

Ja, det skulle han gjerne gjøre.

Da så kongen kom, sa han til gjetergutten: «Nå har jeg aldri sett så stor og vakker en saueflokk! Hvem eier den, vesle gutten min?»

«Det er nok han Herreper», sa gutten.

Om litt igjen kom de til en stor, stor flokk med vakre, stripete kyr. De var så feite at det glinsa i dem.

«Vil du si at den bølingen tilhører han Herreper, når kongen spør deg, skal du få denne sølvøsa», sa katta til gjeterjenta – sølvøsa hadde hun også tatt med seg fra kongsgården.

«Ja, gjerne det», sa gjeterjenta.

Da så kongen kom, ble han rent forundra over den store, gilde bølingen, for så vakker en bøling syntes han aldri han hadde sett før. Og så spurte han jenta som gikk og gjette, hvem som eide den stripete buskapen der.

«Å, det er han Herreper», sa jenta.

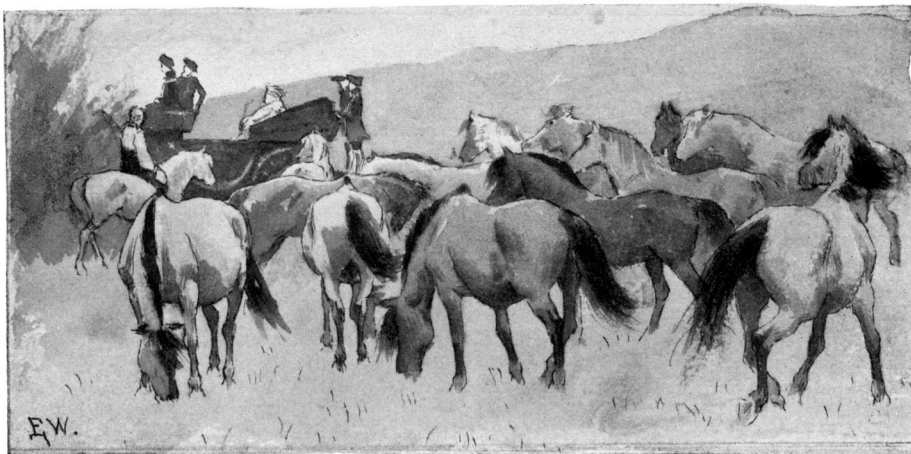
Så reiste de litt igjen, og så kom de til en stor, stor flokk med hester. Det var de vakreste hester en kunne se, store og feite, og seks av hver farge, både røde og blakke og blå.

«Vil du si at den hestedriften tilhører han Herreper, når kongen spør deg, skal du få dette sølvbegeret», sa katta til gjeteren – begeret hadde hun også tatt med fra kongsgården.

Ja, det ville han nok, sa gutten.

Da så kongen kom, ble han rent opp i under over den store gilde hestedriften, for sånne hester hadde han aldri sett maken til, sa han. Han spurte da gjetergutten hvem de røde og blakke og blå hestene hørte til.

«Det er nok han Herreper», sa gutten.

Da de så hadde reist et langt stykke til, kom de til et slott. Først var det en port av messing, så en av sølv, og så en av gull. Selve slottet var av sølv, og så blankt at det skar i øynene, for sola skinte på det med det samme de kom. Der

gikk de inn, og der sa katta at Per skulle si han bodde. Inni var slottet enda gildere enn utenpå: Allting var av gull, både stoler og bord og benker. Da kongen nå hadde gått omkring og sett på alt, både høyt og lavt, ble han rent skamfull. «Jo, han Herreper har det gjevere enn jeg, det kan ikke nytte å nekte for det», sa han, og så ville han til å reise igjen. Men Per ba ham vente og ete til kvelds med seg, og det gjorde kongen, men sur og gretten var han hele tida.

Mens de satt til bords, kom trollet som eide slottet, og banka på porten.

«Hvem er det som eter min mat og drikker min mjød som svin her inne?» ropte trollet.

Straks katta hørte ham, løp hun ut til porten.

«Vent litt, skal jeg fortelle deg hvordan bonden tar seg av dette med vinterrugen», sa katta. «Først så kjører bonden åkeren sin», sa hun, «så møkker han, og så kjører han en igjen.»

Med det samme så rant sola.

«Se deg om så skal du få se den vakre, deilige jomfrua bak deg!» sa katta til trollet.

Så snudde trollet seg, så fikk det se sola, og så sprakk det.

«Nå er alt dette ditt», sa katta til Herreper, «og nå skal du hogge hodet av meg, du. Det er det eneste jeg krever av deg for det jeg har gjort imot deg.»

«Nei», sa Herreper, «det vil jeg slett ikke gjøre.»

«Jo», sa katta, «gjør du ikke det, så klorer jeg ut øynene på deg.»

Ja, så måtte Herreper gjøre det, så nødig han ville: Han hogde hodet av katta.

Men med det samme ble hun til den deiligste prinsesse som noen ville se for sine øyne, så Herreper ble rent bergtatt av henne.

«Ja, denne herligheten har vært min før», sa prinsessa, «men trollet der har forhekset meg, så jeg måtte være katt hos foreldrene dine. Nå får du da gjøre det du vil, om du vil ta meg til dronning eller ikke, for nå er du konge over hele riket», sa prinsessa.

Å jo, det kan vel hende at Herreper ville ha henne til dronning. Så ble det bryllup og gjestebud i åtte dager, og så var jeg ikke med Herreper og dronninga hans lenger, jeg.

Ordforklaringer

- **takke:** bakstehelle, en stor, rund plate av stein eller jern til å steke flatbrød og lefser
- **sette til:** miste livet, omkomme, forulykke
- **daler:** spesialdaler, gammel norsk sølvmynt, 5 mark, 120 skilling, tilsvarer rundt 230 kroner i dag
- **gild:** flott, staselig
- **bøling:** buskap, flokk av storfe

Eventyr For Alle.no

Les og hør kjente og ukjent eventyr,
gratis på norsk!

eventyrforalle.no

Norsk folkeeventyr fra samlingene til Peter Christen Asbjørnsen (1812-1885), Jørgen Moe (1813-1882) og Moltke Moe (1859-1913).
(Offentlig eiendom - public domain)

Kilde: [Eventyr, 1928 \(no.wikisource.org\)](https://no.wikisource.org/wiki/Eventyr,_1928) (Offentlig eiendom - public domain)

Teksten er redigert av Karl-Robert Rønning.

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DeLPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Illustratør: Erik Werenskiold (1855-1938)

Kilde:

[Samtlige tegninger og studier til Norske folkeeventyr. Andet oplag, 1910 \(nb.no\)](https://nb.no/Samtlige_tegninger_og_studier_til_Norske_folkeeventyr._Andet_oplag,_1910)

Dette arbeidet er fri for kjente opphavsrettsrestriksjoner.